

М. ДРУГОВ

Принципи створення і діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді в Україні

УДК 37.013.42

ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ І ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ ДЛЯ СІМ'Ї, ДІТЕЙ І МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Міхаїл Другов

кандидат педагогічних наук, старший викладач
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ Донецької області, Україна
sgpi@slav.dn.ua.

Анотація. Центри соціальних служб для молоді є державною ланкою, яка здійснює соціальну роботу з дітьми і молоддю. У процесі наукового пошуку з'ясовано, що діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді реалізується на основі типового положення «Про соціальні служби для молоді» (1993 р.), «Концепції діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді» (2000 р.), Загального положення «Про центр соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді» (2004 р.). З'ясовано, що ЦССДМ об'єднані загальною метою, єдиним механізмом у реалізації соціальної політики держави; характеризуються ієрархічною структурованістю і впорядкованістю їхніх структурних одиниць, що забезпечує стабільність, гнучкість і динамічність їхньої діяльності. Особливо значущим у дослідженні є визначення на державному рівні принципів створення і побудови Системи соціальних служб.

Ключові слова: центри соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді; принцип створення; принцип діяльності.

ПРИНЦИПЫ СОЗДАНИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЦЕНТРОВ СОЦИАЛЬНЫХ СЛУЖБ ДЛЯ СЕМЬИ, ДЕТЕЙ И МОЛОДЁЖИ В УКРАИНЕ

Михаил Другов

кандидат педагогических наук, старший преподаватель
ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»
г. Славянск Донецкой области, Украина
sgpi@slav.dn.ua.

Аннотация. Центры социальных служб для молодёжи являются государственным звеном, которое осуществляет социальную работу с детьми и молодёжью. В процессе научного поиска выяснено, что деятельность центров социальных служб для семьи, детей и молодёжи реализуется на основе типичного положения «О социальных службах для молодёжи» (1993 г.), «Концепции деятельности центров социальных служб для семьи, детей и молодёжи» (2000 г.), Общего положения «О центре социальных служб для семьи, детей и молодёжи» (2004 г.). Выяснено, что ЦССДМ объединены общей целью, единым механизмом в реализации социальной политики государства; характеризуются иерархической структурированностью и упорядоченностью их структурных единиц, что обеспечивает стабильность, гибкость и динамичность их деятельности. Особенно ценным в исследовании является

М. ДРУГОВ

Принципи створення і діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді в Україні

определение на государственном уровне принципов создания и построения Системы социальных служб.

Ключевые слова: центры социальных служб для семьи, детей и молодежи; принцип создания; принцип деятельности.

PRINCIPLES OF CREATION AND ACTIVITY OF THE CENTRES OF SOCIAL SERVICES FOR THE FAMILY, CHILDREN AND YOUNG PEOPLE IN UKRAINE

Mikhail Druhov

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer

SHHE "Donbas State Pedagogical University"

Sloviansk, Donetsk Region, Ukraine

sgpi@slav.dn.ua.

Abstract. Centres of social services for young people are a state link which carries out social work with children and young people. It is found out in the process of scientific search, that activity of centers of social services for the family, children and young people will be realized on the basis of Typical position «About social services for young people» (1993), Conception of activity of centers of social services for the family, children and young people (2000), general provision «About the center of social services for the family, children and young people» (2004). It is found out that CSSDM is incorporated with the general purpose, the unique mechanism in realization of social policy of the state; characterized with hierarchical structure and efficiency of their morphons, that provides stability, flexibility and dynamic quality of their activity. Especially valuable in research is the determination on the state level of principles of creation and construction of System of social services.

It is found out that the structure of the centres of the social services for youth consists of centers and theirs specialized units on three levels: national level: Ukrainian State Centre of Youth Services, which is created by the highest appropriate governmental authority which approves first typical structure and staff of the CSSDM; regional level: regional and Kyiv City CSSDM; local level: regional, city and district centers in the cities. Locally specialized units are created. These are experimental grounds, methodology departments, libraries, school of excellence, specialized social services and so on.

Key words: centres of social services for the family, children and young people; principles of creation; principles of activity.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Центри соціальних служб для молоді в Україні є державною ланкою, що здійснює соціальну роботу з дітьми і молоддю. Центри соціальних служб для молоді об'єднані загальною метою, єдиним механізмом реалізації соціальної політики держави. Відзначимо, що система центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді – це сукупність елементів, об'єднаних відповідно до загальних ознаках і призначення. Тому наукові дослідження принципів створення і діяльності системи соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді набувають великої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загалом проблема соціально-педагогічної роботи з молоддю активно досліджується багатьма українськими дослідниками (О. Безпалько, А. Капська, Г. Лактіонова, С. Омельченко, Л. Міщик, С. Толсоухова, С. Харченко, С. Шульга, В. Панок та ін.). У контексті проблеми дослідження особливо цікавими є наукові праці С. Толсоухової щодо вивчення організаційно-педагогічних основ функціонування системи соціальних служб для молоді.

Формулювання цілей статті. Мета наукової розвідки – дослідити принципи створення і діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вдосконалення організації діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді (ЦСССДМ) у 2000 році була затверджена Концепція діяльності ЦСССДМ. У документі наведено чітке визначення поняття системи центрів соціальних служб для молоді: «Система соціальних служб для молоді – це сукупність спеціальних закладів, які створюються відповідно до Закону України «Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні», іншими нормативними актами для надання соціальних послуг і соціальної допомоги молоді». Особливо вагомим для цього дослідження є визначення на державному рівні принципів створення і побудови системи соціальних служб. Система соціальних служб створюється центральними або місцевими органами державної виконавчої влади і об'єднаннями громадян для надання молодим людям соціальної допомоги, попередження негативних явищ у молодіжному середовищі на основі типового положення про соціальні служби, затвердженого Кабінетом Міністрів України [1].

Структура системи центрів соціальних служб для молоді складається з центрів і їхніх спеціалізованих формувань на трьох рівнях, а саме:

- *державний рівень*: Український державний центр соціальних служб для молоді, який створюється відповідним найвищим органом державної виконавчої влади (міністерство, держкомітет), яка насамперед затверджує Типові структури і штат ЦСССДМ;

- *регіональний рівень*: обласні і Київський міський ЦСССДМ;

- *місцевий рівень*: районні, міські, районні центри в містах. На місцевому рівні створюються спеціалізовані формування –

експериментальні майданчики, методкабінети, бібліотеки, школи передового досвіду, спеціалізовані соціальні служби, зокрема: центри соціалізації для груп ризику, служби «Телефон довіри», центри для тих, хто укладає шлюб, школи лідерів дитячих і молодіжних громадських організацій, вечірні жіночі гімназії, соціальні служби «Пошта довіри», консультпункти, психологічні консультпункти, суспільні приймальні, «магазини безкоштовних речей», пересувні консультативні пункти в сільській місцевості, служби знайомств, молодіжні біржі праці й агентства зайнятості, клубні об'єднання [3].

Згідно з логікою дослідження визначимо сфери відповідальності соціальних служб для молоді. Акцентуємо увагу, що відповідно до чинного законодавства соціальні служби для молоді відповідають за:

а) Український державний центр соціологічних служб для молоді за: організаційне, методичне, наукове й інформаційне забезпечення діяльності соціальних служб для молоді; організацію підготовки, підвищення кваліфікації й атестацію керівних працівників, фахівців соціальних служб для молоді; вивчення і поширення провідного вітчизняного і зарубіжного досвіду з питань соціального обслуговування і соціальної допомоги молоді; пропаганду засобами масової інформації діяльності соціальних служб для молоді, здійснення міжнародних зв'язків з питань соціальної роботи з молоддю;

б) обласні центри соціальних служб для молоді за: організаційно-методичне керівництво діяльністю соціальних служб для молоді в регіоні; систематичне вивчення соціально-економічного положення молоді, тенденцій у молодіжному середовищі, підготовку пропозицій органам державного управління у справах молоді у вирішенні актуальних молодіжних проблем; надання інформаційно-методичних послуг підприємствам, установам, організаціям і суспільним об'єднанням із питань соціального обслуговування і соціальної допомоги молоді; формування складу кваліфікованих фахівців у соціальних службах для молоді регіону; вивчення і поширення передового досвіду соціального обслуговування і соціальної допомоги молоді, пропаганду діяльності соціальних служб для молоді в регіоні;

в) міські, районні центри соціальних служб для молоді за: своєчасне надання кожному молодому громадянину (молодій сім'ї), котрий

звернувся в соціальну службу, до соціальних послуг і за соціальною допомогою; реалізацію напрямів соціального обслуговування і соціальної допомоги молоді, визначених законодавством, із урахуванням місцевих потреб і можливостей; проведення на належному організаційному і методичному рівні роботи у сфері соціального обслуговування молоді; цільове використання виділених засобів і матеріально-технічної бази; інформування молоді про діяльність соціальних служб для молоді засобами масової інформації [2].

Було встановлено, що Український державний центр соціальних служб для молоді здійснює загальне керівництво Системою соціальних центрів і керує регіональними центрами. ЦСССДМ місцевого рівня здійснюють загальне керівництво центрами соціальних служб для молоді. Керування Системою соціальних служб для молоді здійснюється і як стратегічне державне завдання, так і оперативне втручання. Важливо відзначити, що цей процес передбачає реалізацію стратегічного управління (позначення цілей, прогнозування, моделювання) і оперативного управління (планування, організація, координація, аналіз, контроль, моніторинг, звітність).

У дослідженні було з'ясовано, що основними завданнями соціальних служб для молоді є: реалізація державної молодіжної політики щодо соціального становлення і розвитку молоді; надання інформаційної, правової, психолого-педагогічної, медичної та інших форм допомоги молоді; прийняття необхідних заходів для запобігання і подолання негативних явищ у молодіжному середовищі; здійснення соціальної опіки окремих категорій молоді; зокрема інвалідів і сиріт; установа і зміцнення зв'язків із соціальними службами для молоді за кордоном, інтеграція в міжнародну Систему соціальної роботи з молоддю.

Відповідно до покладених завдань соціальні служби для молоді здійснюють такі функції: розробляють і реалізують разом з органами державного управління у справах молоді програми соціального обслуговування і соціальної допомоги молоді; інформують молодь із питань праці, навчання, дозвілля і відпочинку, діяльності соціальних служб; здійснюють юридичне консультування з питань молодіжного законодавства, прав обов'язків молодих людей у різних сферах їхньої життєдіяльності; представляють інтереси молодих людей при розгляді на

підприємствах, в установах і організаціях питань, які стосуються реалізації прав молоді; у разі потреби в установленому порядку оскаржуються в суді неправомірні вирішення державних або суспільних органів, дії посадових осіб щодо молодих громадян; створюють «телефон довіри», проводять соціально-психологічне консультування, психокорекцію і психотренінг із підлітками, молоддю і молодими сім'ями; проводять медичне консультування з питань подолання алкогольної і наркологічної залежності, шкідливих звичок, поліпшення шлюбних стосунків і затвердження здорового способу життя; приймають необхідні заходи для організації соціально вагомої діяльності підлітків і молоді, їхнього дозвілля і відпочинку, який сприяє запобіганню і подоланню негативних явищ у молодіжному середовищі; разом із зацікавленими організаціями створюють соціально-реабілітаційні центри для інвалідів та інших категорій молоді; організовують молодіжні агентства і бюро сприяння працевлаштуванню молоді, яка вчиться, а також надають послуги, пов'язані з профорієнтацією і підготовкою до роботи; надають разову матеріальну допомогу молодим людям, які її потребують, на умовах, визначених Міністерством у справах молоді і спорту за узгодженням із відповідними міністерствами і відомствами; вищими навчальними закладами організовують підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації фахівців соціальних служб для молоді; систематично проводять соціологічні дослідження, вивчають статистичні і інформаційні матеріали щодо соціально-економічного положення молоді; готують пропозиції органам державного управління у справах молоді з питань вирішення актуальних молодіжних проблем, запобігання негативних тенденцій у молодіжному середовищі; надають інформаційні послуги підприємствам, установам і організаціям, незалежно від їхнього підпорядкування і форм власності щодо соціально-економічного положення молоді, форм і методів соціальної роботи з молоддю; вивчають і поширюють передовий досвід роботи у сфері соціального обслуговування і соціальної допомоги молоді; організовують стажування фахівців соціальних служб за кордоном; разом із зацікавленими органами і установами проводять науково-практичні конференції, семінари, прес-конференції, видають інформаційно-методичну літературу.

Висновки. У процесі наукового пошуку було з'ясовано, що діяльність центрів соціальних служб для сім'ї і молоді реалізується на основі Типового положення «Про соціальні служби для молоді» (1993 р.), «Концепції діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді» (2000 р.), Загального положення «Про центр соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді» (2004 р.). З'ясовано, що центри соціальних служб для молоді є основною державною ланкою, яка здійснює соціальну роботу з дітьми і молоддю. ЦСССДМ об'єднані загальною метою, єдиним механізмом в реалізації соціальної політики держави, характеризуються ієрархічною структурованістю і впорядкованістю структурних одиниць, що забезпечує стабільність, гнучкість і динамічність їхньої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Збірник нормативно-правових актів щодо надання соціальних послуг відповідно до Закону України «Про соціальні послуги». – К., 2005. – 157 с.
2. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України / (Упоряд. В.Г. Панок, І.І. Цушко, А.Г. Обухівська). – К. : Ніка-Центр, 2005. – 436 с.
3. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю : навч. посіб. / Капська А.Й. – К. : УДЦССМ, 2001. – 219 с.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Zbirnyk normatyvno-pravovykh aktiv shchodo nadannia sotsialnykh posluh vidplvidno do Zakonu Ukrainy «Pro sotsialni posluhy» (2005). [*Collection of Regulations for Providing Social Services for the Law of Ukraine "On Social Services"*]. Kyiv. [in Ukrainian].
2. Panok, V.H., Tsushko, I.I., Obukhivska, A.H. (2005). *Zbirnyk normatyvno-pravovykh dokumentiv psykholohichnoi sluzhby ta PMPK systemy osvity Ukrainy* [Collection of Legal Documents of Psychological Services and PMPC of the Educational System of Ukraine]. Kyiv: Nika-Tsentr [in Ukrainian].
3. Kapska, A.Y. (2001). *Sotsialna robota: deiaki aspekty roboty z ditmy ta moloddiu* [Social Work: Some Aspects of Working with Children and Young People]. Kyiv: UDTsSSM [in Ukrainian].